

Kněz, který viděl srdcem

P. Česlav Ludvík Malík

Kněz, který viděl srdcem

P. Česlav Ludvík Malík

P. Jakub Holík

farář v farnosti sv. Prokopa v Třebíči

Kněz, který viděl srdcem

P. Čestmír Ludvík Malík

© 2012, ŘKF Třebíč-Zámek

© Photo Archiv ŘKF Třebíč-Zámek a autorů

Vážení přátelé,

životní příběh otce Česlava se začal psát před 90 lety a před 5 lety se našim očím uzavřel. Tato vzpomínková knížka je vyjádřením našeho poděkování Pánu Bohu za člověka, který byl věrný a vytrvalý ve svém poslání kněze a svou moudrostí obdarovával druhé. I když si ho mnozí pamatují se silnými brýlemi, jeho duchovní zrak byl jasně zaměřen ke Kristu i ke každému člověku.

Přeji nám všem, aby život otce Česlava byl inspirací a povzbuzením pro každého z nás a znovu jsme si připomněli a uměli žít slavnou větou Antoine de Saint Exupéryho, že „správně vidíme jen srdcem“.

*P. Jakub Holík,
farář v bazilice sv. Prokopa v Třebíči*

*Tři třebíčští kněží při mši svaté, červen 1989
Zleva: o. Otmar Kaplan, o. Česlav Malík, o. Antonín Kovář*

Křtiny v bazilice sv. Prokopa, srpen 1989

Farní kronika o otci Česlavovi

Dnem 1. června 1986 byl jmenován novým farářem u sv. Prokopa v Třebíči - Zámku dp. Česlav Ludvík Malík, dosavadní správce farnosti Tasov a Pyšel.

Dekretem Biskupství brněnského č. 1510 ze dne 19. května 1986. Podepsán administrátor diecéze kapitulní vikář prelát Ludvík Horký.

Dekretem č. 1511 ze dne 19. května 1986 byl farář Česlav Ludvík Malík ustanoven také děkanem děkanství třebíčského. Úřadu se ujal po složení děkanské přísahy na Ordinariátě v Brně - Petrově. Do děkanství třebíčského patřily následující farnosti: Budišov, Dalešice, Hrotovice, Koněšín, Lipník, Rudíkov, Stařeč, Strážov, Tasov, Trnava, Třebíč - Jejkov, Třebíč - Martin, Třebíč - Zámek, Valeč, Vladislav.

Dlouhé bezúspěšné jednání mezi panem prelátem Ludvíkem Horkým a ONV v Třebíči, zastoupeným okresním církevním tajemníkem Josefem Štěpničkou, se zdálo neřešitelné.

Několik kol návrhů ze strany státní správy i ze strany církevní. Neshoda. Nyní vypovídá farář Malík:

Až dne 12. dubna 1986 při slavnosti svěcení zvonů ve Zvoli nad Pernštejnem, kam jsem byl též pozván, mi sdělil pan prelát úplně lakonicky: „Jsi navrhnutý do Třebíče!“ Pro mne to byl šok, který skončil poznámkou: „To snad nemyslíte vážně!“

Až dne 24. dubna 1986 se zastavil pan prelát Ludvík Horký na faře v Tasově. Při této návštěvě mi sdělil, že situace je skutečně vážná, že ONV v Třebíči moje jméno přijal a uvažuje o mém jmenování, abych to přijal. A o to mě dokonce prosil.

Dne 5. května 1986 mne pozval pan prelát Horký do Brna - na Petrov.

Bylo to už projednání přijetí, jak jsem se rozhodl. Na jeho naléhavou prosbu jsem souhlasil. Po mém odsouhlasení mi řekl, že mě pozvou na ONV, aby mi sdělili, že mají ke mně důvěru, abych tam tedy jel. Skutečně 14. května 1986 jsem byl pozván na ONV v Třebíči.

Přijal mě okresní církevní tajemník pan Josef Štěpnička a sdělil mi onu skutečnost. Hned mě vzal k předsedovi ONV a oba mě požádali, abych převzal farnost u sv. Prokopa v Třebíči - Zámku a též vedení děkanství třebíčského.

Zdůraznili mi, že je to projev důvěry, abych nic nerozmýšlel a nabídku přijal. Já jsem ovšem hned nepřítakal. Namítl jsem, že toho nejsem hoden a že by měli uvažovat o někom jiném. Rychle mi sdělili, že už je to projednané, abych tedy souhlasil. Opět jsem namítl, že mám čtyři body, které jsou proti. A vyříkal jsem je:

1. „Jsem řeholník, premonstrát.“

Okresní církevní tajemník odpověděl za oba: „To my víme, máte to v papírech, ale to nevadí.“

2. „Byl jsem zavřený pro protistátní činnost.“

„To také víme, ale to už je pryč.“

3. „Já nejsem v Pacem in terris.“

A na to: „Ovšem, víme. Ale to se dá napravit.“

4. A přidal jsem: „Mám ještě čtvrtý trumf: Já jsem prudeš, a my se střetneme!“

Odpověď byla: „To ne! Vy jste klidný, vyrovnaný. My spolu vyjdeme!“

Když nepomohly tyto mé důvody proti, řekl jsem, že souhlasím. Po mém odsouhlasení mi řekli, že změna bude k 1. červnu 1986.

Dne 19. května mi byl předán dekret panem prelátem Horkým, jak bylo poznamenáno dříve.

Dne 26. května 1986 mě pozval okresní tajemník Josef Štěpnička opět do Třebíče na ONV. Byl jsem u předsedy ONV Josefa Lapeše a místopředsedkyně Dr. Dagmar Tábořské spolu s tajemníkem pro věci církevní.

Vyslovili mi přání hodně zdraví a úspěchů v další práci a naději, že budeme spolu dobře vycházet. Pak jsem musel jít s okresním církevním tajemníkem také na MěstNV v Třebíči. Tam jsem byl „představen“ předsedovi MěstNV a jeho zástupci. Tam jsem také, hned při této první návštěvě, položil první podmínku, aby upravili vstupní cestu do Zámku (byla totiž dlouho rozkopaná pro zavádění plynu a elektřiny). Sám předseda i místopředseda slíbili, že to zařídí, abych se mohl nastěhovat. Skutečně zařídili.

A tak jsem se k 1. červnu 1986 stěhoval z Tasova do Třebíče. Dne 30. května 1986 jsme vezli první auto do Zámku. Čtyři muži z Tasova pomáhali. Po složení nábytku a věcí jsme chtěli odjet zpět do Tasova, kde jsem měl mít poslední májovou pobožnost a mši svatou.

V tom okamžiku vystoupil muž mně neznámý, zatím schovaný za lípou, prokázal se průkazem StB a řekl, že hledá pana Malíka. Na moji odpověď: „To jsem já!“, řekl: „Já se budu za Vámi chodit dívat, abych věděl, co děláte!“

Na moje podrážděné jednání a odpověď, že spěcháme, jen pozdravil a odešel. Pěkné přivítání! A kde je ta důvěra státních orgánů?!

V sobotu 31. května 1986 jsem měl mši svatou ještě v Tasově a pak čekal na svého nástupce dp. Michaela Jelínka. Přijel skutečně pozdě – až ke čtvrté hodině odpoledne. Předal jsem klíče, podívali jsme se do kostela, jeli jsme i do Pyšela do kostela, trochu se podívali po faře a já jsem jel rychle do Třebíče, kde jsem měl v šest hodin večer májovou a mši svatou na Jejkově.

Pan farář se představuje

Narodil jsem se dne 20. července 1922 v Křenovicích u Slavkova, okres Vyškov na Moravě. Můj otec Dominik Malík měl zde v čísle 154 obchod se smíšeným zbožím. Moje matka Růžena, která v roce 1939 zemřela, mu v domácnosti hospodařila a v obchodě pomáhala.

Ve svém rodišti v Křenovicích jsem vychodil obecnou školu. Pak jsem navštěvoval Reálné gymnázium v Bučovicích, a to až do kvinty (5. třídy). V tom roce jsem odešel na Reálné gymnázium v Praze – Smíchově, protože jsem byl v juvenátě, jako student v klášteře Strahov v Praze IV. Tam jsem také složil zkoušku dospělosti dne 13. května 1941.

Po maturitě jsem vstoupil do noviciátu řádu premonstrátského na Strahově. Po ukončení noviciátu jsem byl poslán studovat na domácí teologické učiliště v Olomouci, protože tehdy byly vysoké školy zavřeny – i fakulta teologická, a studium bylo přemístěno do Břežan. V Olomouci jsem však pobyl jen několik týdnů (přesně 24 dnů). Tehdy řádícími pracovními úřady, které se zvláště zaměřovaly proti bohoslovcům, byl jsem i já odveden na nucené práce do Německa (Reichu). Pracoval jsem manuálně nejdříve v Essenu a. d. Ruhr u firmy Fried Krupp, A. G., později též u závodu Kruppova Berthawerk v Markstadtu u Breslau (Vratislavi).

Byl jsem si vědom, že jsem Čech, a jako takový se vždy choval, to mohou dosvědčit mnozí spolupracovníci – nasazenci, kteří tam byli se mnou.

Z totálního nasazení jsem šel domů. Poněvadž však na Moravě byla ještě fronta, musel jsem přes Polsko. Tam jsem pomáhal asi tři měsíce

v Červeném kříži a Katolické charitě – Caritas – všem, kteří se vraceli domů z totálního nasazení a z koncentračních táborů.

Domů, to je ke svým rodičům (otec se mezitím podruhé oženil), jsem se vrátil až koncem května 1945.

Vrátil jsem se do mateřského kláštera, odkud jsem byl poslán studovat na Gregoriánskou univerzitu do Říma.

Na prázdniny jsme jezdili domů do svých klášterů. Tam jsem byl tedy až do roku 1948 do prázdnin. Po prázdninách jsem se přihlásil k dokončení teologických studií na teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Zde jsem přijal od biskupa Dr. Eltschknera dne 16. 10. 1949 subdiakonát (svěcení podjáhenské) a dne 23. 10. 1949 diakonát (svěcení jáhenské). Studoval jsem až do 13. 4. 1950, kdy jsem byl koncentrován spolu s jinými v klášteře Broumov. Odtud jsem byl 5. září 1950 povolán k výkonu prezenční vojenské služby u útvaru PTP (není zmíněno kněžské svěcení 6. 7. 1951 - pozn. aut.)

Teprve 31. 12. 1953 jsem byl propuštěn do civilu. Pracoval jsem u stavebního podniku Stavindustria jeden rok, a to ve Zvolenu, podnik Banská Bystrica. Po tomto roce pak v Brně u Technických služeb města Brna jako mistr a vedoucí až do 18. října, kdy jsem byl vzat do vazby a odsouzen nepodmíněně na tři roky. Amnestován jsem byl 9. května 1960. Nastoupil jsem k manuální práci u Pozemních staveb Brno jako dělník, později skladník. A tam jsem pracoval až do 31. 1. 1970.

Od 1. 2. 1970 jsem byl ustanoven kooperátorem (kaplanem) farního úřadu u sv. Jakuba v Jihlavě až do 31. 7. 1972.

Od 1. 8. 1972 kooperátorem farního úřadu v Kloboukách u Brna až do 31. 8. 1973.

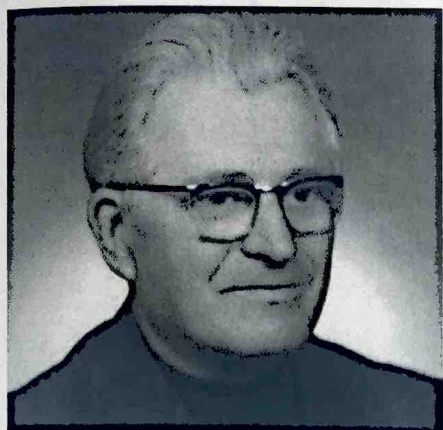
Od 1. 9. 1973 jsem byl ustanoven administrátorem farního úřadu v Tasově.

Od 1. 6. 1986 děkanem v Třebíči a farářem ve farnosti Třebíč - Zámek.

Životní osudy P. Česlava

P. Pavel Pacner

(Upravená diplomová práce)

Životní příběh P. Česlava není z pouhého lidského hlediska příliš šťastný či ideální: téměř dvacet let kněžského života bez možnosti veřejného působení. Pomocné technické prapory, různá civilní zaměstnání, komunistické vězení – to jsou některá z míst, na kterých nedobrovolně, ale s věrností Tomu, který jej povolal, vykonával duchovní službu. Ještě dříve poznal nucené práce ve Velkoněmecké říši či uvěznění v internačním klášteře.

Dětství

P. Česlav Ludvík Malík se narodil 20. července 1922 v Křenovicích u Brna jako druhé ze čtyř dětí rodičům Růženě, rozené Fuksové, a Dominikovi Malíkovým. S nadsázkou lze podotknout, že už od prvních okamžiků byl jeho životní příběh jakoby spojen s bílým hábitem premonstrátského řádu, neboť křenovickou farnost spravovali strahovští premonstráti.

Rodiče byli vskutku praktikujícími katolíky a podle toho také vedli a vychovávali své děti. I přes velkou pracovní vytíženost vždy dbali na to, aby se každodenně alespoň jeden z nich mohl s dětmi společně pomodlit. Děti tak doma zakoušely příklad a svědectví živé víry. P. Česlav se velmi aktivně již od dětských let angažoval v ministrantském hnutí Legio Angelica.

„Tak jsem se dověděl víc o mši svaté, o ministrování, o liturgii. To byl takový můj první ‚tahák‘ pro kněžství.“

Důležitou osobou stojící u zrodu jeho osobního povolání byl křenovický farář ThDr. Klement Šebesta.

Po páté třídě obecné školy složil přijímací zkoušky na státní reálné gymnázium do Bučovic. Díky dojíždění do nové školy se každodenně zúčastňoval ranní mše svaté a tím se také, mimo jiné, blíže seznámil s profesorem náboženství P. Inocencem Neužilem.

„P. Inocenc Neužil byl srdečný a nesmírně vzdělaný. Setkání s ním bylo jedním z impulsů k duchovnímu povolání.“

I když si P. Česlav v mládí zřejmě nepředstavoval, že by jedním z důsledků jím zamýšleného kněžského povolání mohla být perzekuce v nejrozmanitějších formách, přesto si z domova, především díky dobrému životnímu příkladu rodičů, odnášel hluboko vštípené přesvědčení, že poctivě žít znamená přinášet oběti.

Studium v Praze

Na podzim roku 1938 nastoupil do „juvenátu“ (ubytování pro mladé studenty) strahovského kláštera. Ve studiu proto pokračoval na státním reálném gymnáziu Jindřicha Vančury v Praze na Smíchově. Příchodem do Prahy pro něj začala nová životní etapa.

„Tím, že jsem vstoupil do ‘juvenátu’, tak bylo asi na 50% rozhodnuto, že se dám touto cestou. Pobyt v ‘juvenátě’ mi vlastně určil táta s panem farářem Klementem. Já jsem ho měl rád, měl na mě dobrý vliv, a nepochyboval jsem o tom, že to bude dobré. Tím jsem to přijal a vytríbilo se to až do konce.“

Povolání k zasvěcenému životu a ke kněžství v té době ještě příliš nerozlišoval, neboť v osobách duchovních správců působících v jeho rodné farnosti byly oba aspekty duchovního povolání úzce propojeny.

Přísný klášterní styl života mu nepůsobil žádné větší potíže. Poctivé využívání času spojené s dodržováním určitého řádu bylo jedním z charakteristických prvků jeho celého kněžského působení.

Na jaře roku 1941 úspěšně složil maturitní zkoušku a po krátké době podal přihlášku do strahovského noviciátu.

Noviciát

S přijetím neměl problémy, poněvadž byl z pobytu v „juvenátu“ všem kompetentním osobám dostatečně znám.

Mimo objekt kláštera se mezitím odehrávaly pohnuté válečné události. Novic Česlav samozřejmě sledoval také dění za zdmi kláštera, ale na jeho vnitřní život a prožívání noviciátu to nemělo negativní dopad.

V den slavnosti sv. Václava roku 1942 složil jednoduché sliby do rukou nového opata Bohuslava Jarolímka.

Teologická studia započal na soukromém dominikánském učilišti v Olomouci. Po zřízení protektorátu totiž došlo k uzavření českých vysokých škol. Pro pražské bohoslovce byl zřízen náhradní seminář v Břežanech. Strahovský opat však rozhodl poslat P. Česlava do Olomouce, kde vyučovali známí profesori jako Brait, Habáň, Soukup a další.

Ovšem brzy se jej dotkla, poprvé a zcela konkrétně, nepřízeň jednoho z „izmů“ 20. století. Na konci října dvaadvacátého roku odjížděl společně s olomouckými bohoslovci na nucené práce do Velkoněmecké říše.

Ve Velkoněmecké říši

Pracovní pobyt v Essenu a Markstadtu byl pro P. Česlava opravdovým a nesnadným „vybočením“ z dosavadního běhu života. Při komplexnějším pohledu na jeho pozemskou pouť je však třeba konstatovat, že nucené práce – aniž bychom se dopouštěli umenšování jejich závažnosti – byly jen jednou z řady jiných životních etap, ve kterých mu bylo vládnoucí ideologií znemožněno vykonávat to, co by si představoval.

Dva a půl let strávených za hranicemi rodné vlasti zcela nepochybně sehrálo důležitou roli v procesu zrání jeho osobnosti. Pobyt v „Říši“ byl kromě fyzické zátěže náročný a vyčerpávající i po stránce psychické, neboť perspektiva nuceně nasazených byla značně nejistá.

Pro P. Česlava bylo intenzivním pramenem síly a naděje každodenní spojení s Pánem v modlitbě a zejména častá účast na slavení eucharistie. Také ostatní dělníci měli možnost zúčastňovat se bohoslužeb, ale většinou neprojevovali o duchovní aktivity patřičný zájem.

P. Česlav měl ovšem přístup k liturgii a jiným formám duchovního života poněkud snazší, a to díky tomu, že většinu času nebyl ubytovaný přímo v pracovních lágrech, ale nejdříve v „Kolpinghausu“ a později přímo na faře. Adolf Kolping byl německý kněz, který se staral o tovaryše a dělníky. Kolpinghaus v Essenu byl prázdný, protože prakticky všichni mladí Němci museli narukovat na vojnu. Nastěhovali se do něj i další čeští bohoslovci.

Při zpětné reflexi této skutečnosti však pociťuje výčitky svědomí a opuštění lágru vnímá jako určitou zradu ostatních spolupracovníků, neboť důsledkem pobytu mimo tábor byl přece jen poněkud pohodlnější a klidnější život. Zejména nebyl vystaven nebezpečným náletům. Ale

i přesto měl s dělníky pěkné kontakty. Bližší poznání jejich těžkostí bylo pro něj jedním z impulsů zvýšeného zájmu o sociální otázky.

Ze strany německých kněží ani prostých katolických věřících nepocítil P. Česlav vůči sobě ani ostatním bohoslovcům žádné projevy odporu či nenávisti. Tím, co je spojovalo, byla společná víra. Neznamená to však, že by k válečným událostem zaujímalí shodné postoje. Většina tamních obyvatel, včetně faráře, totiž oplývala důvěrou ve svého vůdce.

Dramatickou epizodu, při které si sáhl takřka na samé dno fyzických i psychických sil, představovala jeho několikátýdenní pěší „cesta za svobodou“, kterou absolvoval společně s jedním bohoslovcem. V lednu roku 1945 po příchodu ruských vojáků opustili Markstadt a vydali se na strastiplné zimní putování směrem na východ. Přespávali v opuštěných domech po německých obyvatelích, kteří prchali před ruskou frontou. Dorazili až k polským hranicím a odtud dojezdili do Katovic.

Dalším zdrojem cenných zkušeností byla tříměsíční práce v Diecézní charitě v Katovicích, kde byl ustanoven správcem tří objektů, které poskytovaly přístřeší a všestrannou pomoc nejpotřebnějším. Zpět do rodných Křenovic dorazil až v poslední květnový den pětáctýřicátého roku.

Svůj nejzákladnější postřeh z válečného období, který si odnášel jako memento do dalšího pokračování dramatického životního příběhu, shrnuje následovně:

„Opravdové zážitky ve mně zůstaly hodně hluboko a opravdu jsem cítil, že s člověkem to není lehké. Být člověkem je obrovský dar od Pána, ale když mu zůstane věrný. Když se zpronevěří, tak je to hrůza. Celá anabáze, kterou jsem prodělal, ukazovala, jak je člověk opravdu zběsilý a šílený, když ho zachvátí ďábel.“

V radostných okamžicích znovunabyté svobody nemohl P. Česlav tušit, že jen o několik let později bude moci znovu konkrétně zakoušet pravdivost výše uvedených slov.

Hned po návratu z Říše se P. Česlav zapojil do znovu se rozvíjejícího skautského hnutí a v Praze na Strahově založil s jednou paní profesorkou chlapecký i dívčí oddíl. Pan opat nebyl k jeho aktivitám příliš nakloněný, protože s nimi neměl žádnou zkušenost.

Teologické vzdělání

V českém prostředí se příliš dlouho „neohřál“. Pan opat Jarolímek jej chtěl poslat na studia do ciziny – buď do Belgie, nebo do Říma. P. Česlav se rozhodl pro Řím. Na podzim roku 1945 začal studovat na Gregoriánské univerzitě v Římě.

Profesorský sbor tvořený otci jezuitů byl po odborné stránce na vysoké úrovni. Velmi pozitivně, kromě kvalitní intelektuální formace, vnímal P. Česlav rovněž četné příležitosti setkat se s nejrůznějšími představenými premonstrátského řádu, kteří zavítali do „Věčného města“.

Na prázdniny se vždy vracel do rodné vlasti. V roce 1947 na slavnost svatého Václava složil v Praze na Strahově slavné sliby a po nich odcestoval zpět do Itálie, kde jej čekal třetí – nepředpokládal, že poslední – rok římského studia.

Události „Vítězného února“, které byly korunovány ustavením nové vlády Klementa Gottwalda, odstartovaly čtyřicetileté období komunistické diktatury v naší vlasti. Ani představitelé církve nebyli zřejmě schopni bezprostředně po „únoru“ zcela domyslet všechny možné důsledky nástupu nového totalitního režimu a byli spíše bezradní a zmatení.

Určitým příkladem jakéhosi neuváženého posouzení situace může být konkrétní zkušenost P. Česlava, který protiústavní uchopení moci komunistickou stranou sledoval jako student teologie z „Věčného města“. Nové poměry v naší zemi hned konzultoval se svými představenými v Praze. Společně zvažovali, jestli se má na prázdniny vrátit domů nebo raději zůstat v Římě. Na doporučení pana opata Jarolímků v červnu osmačtyřicátého roku po absolvování třetího ročníku Gregoriánské univerzity odjel do naší vlasti, což prakticky znamenalo definitivní ukončení římského studia.

„Pan opat nám tehdy, ještě jako ve své dobrotě, říká: ‚Přijedte klidně domů a pak pojedete zpátky.‘“

Dodnes pro něj zůstává ne zcela jednoznačně zodpovězenou otázkou, zda jeho řeholní představení opravdu netušili, co mohou svým rozhodnutím způsobit.

„Myslím si, že představení už o tom tehdy věděli. To je můj dojem, protože vím, že mnohé věci se zařizovaly. Jestli si pan opat myslel: ‚No, tak studentům nic neřeknou, to nevím...‘“

Po prázdninách osmačtyřicátého roku tak musel ve studiu teologie pokračovat na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze, neboť do Říma již nebyl komunistickými úřady puštěn.

Počátek teroru

V sobotu 18. června 1949, v předvečer liturgické oslavy svátku Božího těla, celebroid mši svatou v přeplněném kostele na Strahově arcibiskup Josef Beran. V úvodu bohoslužby přečetl strahovský opat Bohuslav Jarolímek památný pastýřský list „V Hodině velké zkoušky“, před jehož zveřejňováním komunisté vážně varovali. Druhý den byla katedrála sv. Víta svědkem posledního Beranova vystoupení, po němž se započala jeho téměř šestnáctiletá internace. Pro P. Česlava, který při těchto bohoslužbách asistoval arcibiskupovi jako nedávno ordinovaný jáhen (světitelem byl pražský světící biskup ThDr. Antonín Eltschkner), byly prožité okamžiky ve velmi vypjaté atmosféře zdrojem velkého duchovního povzbuzení:

„To mě osobně pozvedlo a nadchlo, protože v srdci jsem cítil trošku vnitřní pýchu, že jsem byl při tom. Dokonce bezprostředně při něm.“

Těžká léta padesátá

Na počátku roku 1950, v době, kdy totalitní režim naplno zahájil brutální perzekuční zásahy, zaměřila Státní bezpečnost i na Strahov, kde zatkla opata Bohuslava Jarolímků. Pro P. Česlava a jeho spolubratry to byl jeden z varovných signálů, že události blízké budoucnosti mohou být hodně dramatické.

„To už nám docházelo, protože proces s opatem Jarolímekem proběhl ještě před likvidováním klášterů. Dokonce jsem měl celý ten proces nacyklostilovaný na stole, když mě brali. To mně pak řekli: ‚Jak to, že to máte?‘“

Představení jistě měli o komunistických plánech více informací, což dosvědčují i některá preventivní opatření.

„Představení potom už věděli. A dověděl jsem se pak dodatečně, že už se to skutečně vědělo jako všeobecně. Že se některé věci ututlávaly, aby to nebylo tak divoké. Třeba konkrétně v našem případě: Měli jsme speciální látku na hábit, nebyla výrobkem českým, bylo to speciální plátno, ne bílé, ale krémové. Několik stočků plátna už někde schovali, aby se dalo potom ušít pro mladé.“

Akce „K“

Policejní akce zaměřená na likvidaci mužských klášterů proběhla ve dvou etapách v rozpětí čtrnácti dnů. V první fázi – v noci ze 13. na 14. dubna 1950 – přepadly ozbrojené jednotky SNB, Vnitřní stráže a Lidových milicí rovněž klášterní objekt na Strahově, ve kterém přebývala asi stovka řeholníků. Násilný zásah státních orgánů – asi o čtyři měsíce později nastala postupná likvidace klášterů ženských – znamenal konec oficiální činnosti řeholních společenství a silně pozměnil životní osudy tisíců řeholníků a řeholnic.

Průběh akce „K“ nejlépe charakterizuje osobní svědectví P. Česlava:

„Já s novoříšským spolubratrem Pavlem jsme vlastně končili teologii a měli jsme jít na poslední zkoušku k panu biskupovi Zelovi, pak na exercicie a být svěceni. Ještě jsme se na zkoušku připravovali společně dole v refektáři, měli jsme povolení a tak jsme tam svítili a učili se, když se najednou ozval řev a psi, veliký kraval, a přiletěli tam uniformovaní esenbáci a estébáci, i civilní ženský, a řvali na nás: ‚Co tu děláte? Vy se připravujete?‘ Já říkám: ‚Ano, studujeme, máme jít ke zkoušce.‘ – ‚Tak nic, běžte na své ubikace, to bylo poprvé, co jsem toto slovíčko slyšel, ‚a dovíte se další!‘ Tak jsem šel na svou světnici a za chvíli se ozval řev, bouchání na všechny dveře. Otevřel jsem. ‚Jak to, že jste vzhůru?‘ Říkám: ‚No, jak to, no vždyť jste nás tam chytili dole a poslali nahoru.‘ Jeden letěl ke kamnům, hned je otevřel a křičel: ‚Co jste teď páčil?‘ A já jsem byl tehdy dost drzej, poněvadž jsem nevěděl, že nám jde vlastně o hlavu, a tak jsem říkal: ‚Prosím vás, kdybyste byl rozumnej, tak poznáte, že v těch kamnech nebylo aspoň týden topeno.‘ Já jsem skutečně nic nepálil. – ‚Ke zdi!‘ ‚Oblečte se!‘ Stál tam s automatem a mířil mně do zad. Já mu říkám: ‚Tak mi podejte ty kalhoty‘ nebo ‚podejte mi šálu.‘ Tak mi to vždycky ten chlap hodil, to jako jo. ‚Běžte dolů a tam se dovíte další!‘ Tak v tom refektáři, kde jsme se připravovali před nějakými hodinami, jsme se všichni pomaličku scházeli. Když jsme chodili dolů, tak jsem tehdy ještě požádal, říkám: ‚Tady je naše kaple, tak já bych se chtěl rozloučit.‘ No, tak počkal u dveří se samopalem. A dělalo nás to tak hodně, že jsme se se Sanctissimem rozloučili. Dole nám řekli: ‚Ty nejpotřebnější věci máte‘ – kartáček, ručník a já nevím co – , a ostatní za vámi bude posláno, tam nastupte do autobusů.‘ Autobusy obsazené esenbáky, z každé strany pes. Tak nás tam naložili a vezli pryč. My jsme skutečně nevěděli kam...“

V pražském klášteře nechala Státní bezpečnost pouze otce převora a provizora.

„Našeho otce převora, který byl knihovníkem a znalcem oboru, nechali jako knihovníka na Strahově. Bydlel tam samotný, byl hlídáný a nikdo k němu nemohl. Ale potom se to přece jen trochu uvolnilo, že se s těmi lidmi trochu setkal, takže se i něco mohl dovědět. Někteří z nás, kteří pak jezdili do Prahy z 'PTP', tak taky k němu zašli.“

Internace

Strahovští premonstráti byli zavezeni do internačního kláštera v Broumově, ve kterém bylo umístěno téměř 400 bratří z různých řádů. Řeholníkům bylo vysvětleno, že se jedná o klášter soustředovací, kde budou moci důstojně a pěkně plnit své povinnosti. Veškerá činnost však byla poctivě hlídána a kontrolována Státní bezpečností. Internovaní sice mohli slavit mše svaté, společně se modlit či jinak duchovně žít, ale až po skončení náročného celodenního zaměstnání. K dispozici měli klášterní kostel sv. Vojtěcha, v objektu kláštera mohli chodit ve svých hábitech. O správnou „informovanost“ a stranickou formaci zavřených řeholníků se staral politruk.

„Malý drobný chlap, opravdu chudák. Ten nám dělal hned druhý den ráno desetiminutovku z Rudého práva, tak jsme se mu někdy i zasmáli. Tehdy se to bralo ještě s takovým nadhledem, poněvadž jsme nevěděli co a jak...“

Kontakt s okolním světem měli minimální. Z oken broumovského kláštera tak mohli nanejvýš sledovat prvomájový průvod a vyslechnout nejrůznější proticírkevní hesla, která zmanipulovaný dav provolával.

„Komunisti v průvodu křičeli: ‚Ať žije 1. Máj! Preláti a premonstráti republiku nerozvrátí!‘ A my jsme na ně křičeli ‚Ahóji!‘ Lidé pořád volali infikovaná hesla: ‚Smrt vám, nepřátelé!‘“

Přes všechny obtíže spojené s nedobrovolným opuštěním svých klášterů, našel se i jeden pozitivní aspekt, pokud se o nějakých pozitivěch dá v této situaci hovořit, a to vzájemné seznámení se a sblížení internovaných řeholníků z rozdílných řádů.

„Měli jsme tam krásnou oslavu Božího těla. Bylo volno, poněvadž to jsme si vybojovali. Na zahradě byly čtyři oltáře. Představení komunit nesli

Nejsvětější. Já jsem asistoval jako jáhen. Bylo to takové sblížení jednotlivých řádů.“

Internace pro některé řeholníky skončila po necelých pěti měsících. Ti, kteří dosud neabsolvovali vojenskou službu, obdrželi povolávací listy k vykonání čestné občanské povinnosti. Všichni byli zařazeni k pomocným technickým praporům. Mnozí další bratři byli umístěni na různá místa do pracovního procesu.

Po likvidaci ženských klášterů na podzim roku 1950, vystřídaly v broumovském koncentračním táboře vězněné řeholníky pro změnu stovky řeholnic.

V internačním táboře v Želivě, do kterého byli umísťováni i kněží diecézní, byly poměry poněkud tvrdší.

„Tam vybírali i všechny ‘rebelanty’ z diecézních kněží, kteří byli ostřejší a dělali obstrukce proti režimu jako takové. Tam soustřeďovali už s úmyslem hlídat a mít je za zločince. My jsme byli také bráni jako takoví, ale nebylo s námi zacházeno tak tvrdě jako s představenými a vybranými v Želivě.“

Pomocné technické prapory

Jako politicky nespolehliví lidé byli k pomocným technickým praporům (PTP), mezi tzv. „Černé barony“, přiřazeni pochopitelně také kněží, řeholníci a bohoslovci.

„Byly to trestné prapory, měli jsme lopatu a krompáč v našem znaku, a tam začala dlouhá epizoda ‘Černých baronů’. Pokud jde o Švandrlíkovy ‘Černé barony’, tak to je opravdu hodně, hodně zkreslené, protože tam, aspoň v naší situaci, šlo často o krk, a on to bere jako vtipy. Děly se tam různé věci, ale nám šlo opravdu někdy o život. ‘Švandrlíkovi nevěř’, ozývají se všichni ‘pétépáci’, že by tu knihu stáhli. A objevili se i nějakí vysocí vojenští hodnostáři, kteří propůjčili kanceláře nebo počítače, a shání se všechno o ‘pétépácích’, aby se o tom dala opravdu reálná a poctivá zpráva.“

„Pétépáci“ vykonávali fyzicky namáhavé práce.

„Museli jsme pracovat na stavbách nebo na letišti, v pískovných apod. Dřina byla, nějaké ‘buzerování’ také, ale dalo se to vydržet.“

Stejně jako vojáci byli nuceni zachovávat také vojenský řád. Pokud ovšem byli jednotní a nechyběla jim jistá dávka odvahy, mohli dosáhnout určitého zmírnění požadavků.

„Když měl člověk dělat a pak dvakrát za týden byl v noci poplach... Takže se stalo i to, že jsme dokonce udělali – všichni kněží a bohoslovci – malou opozici. Jediný, kdo byl jiného vyznání, byl pan dr. Trojan, děkan fakulty evangelické, který s námi spolupracoval ve všem. Tehdy jsme řekli: ‚Bud‘ jsme vojáci, a pak nebudeme pracovat na ta procenta, co chcete, anebo jsme dělníci a nebudeme skákat v noci.‘ Tehdy to bylo nebezpečné, protože nás mohli skutečně brát jako vzpouru, ale nakonec to dopadlo dobře.“

Záleželo však na postojích nadřízených, jejichž přístupy se na různých místech trochu lišily. Většinou byli velitelé a jejich pomocníci velmi tvrdí a nepříjemní a nijak svou nenávist a odpor vůči „Černým baronům“ neskrývali.

Pastorační činnost v tomto specifickém prostředí spočívala zejména ve vydávání pravdivého svědectví o Bohu a křesťanských hodnotách. Nejen slovy, ale především vlastním příkladem opravdového života z víry, která dávala sílu i ke zvládnutí všech těžkostí a problémů, s nimiž se duchovní, stejně jako ostatní členové „PTP“, často museli potýkat. V takové atmosféře se nikdo nemohl dlouho přetvařovat, v kritických momentech se naopak jasně ukázalo, nakolik kdo je či není schopen přijmout nečekané a nelehké situace, ve kterých není šance na prosazení vlastních plánů a představ.

P. Česlav uvádí ještě jeden netypický „pastorační prostředek“: činnost vojenského pěveckého sboru tvořeného kněžími, řeholníky a bohoslovci. Soubor vystoupil na různých koncertech v okolních městech a vesnicích. Byla to svým specifickým způsobem určitá forma evangelizace a pastore, neboť díky této činnosti se zpěváci dostali do kontaktu s mnoha lidmi, se kterými by se jinak zřejmě ani nikdy nesetkali. A leckterí lidé, kteří měli o církvi a jejich služebnících často zcela mylné a pokřivené představy, které byly nepochybně neustále živeny a podporovány ideologií komunistického režimu, právě skrze konkrétní setkání s kněžími či jinými poctivě věřícími, kteří pro svou věrnost Bohu dovedli statečně snášet příkoří, nejednou změnili svůj pohled na církev a náboženství vůbec.

Každou neděli slavili společně mši svatou. Zpočátku chodili do kostela dokonce organizovaně. Postupem času, zvláště od roku 1952, se však poměry zpříšňovaly, takže se stávalo, že se do kostela v neděli nemohli dostat, protože velitelé třeba úmyslně zakázali vycházku. Proto kněží

celebrovali eucharistii tajně na svých ubytovnách. Rovněž ostatní formy duchovního života se podařilo v provizorních podmínkách udržet, takže po stránce náboženské nemusel žádný kněz či bohoslovec utrpět nějakou vážnou újmu.

„Breviář jsme se mohli modlit. Dělávali jsme soukromě všelicos. Měli jsme takový bratrský systém, dělali jsme si všelijaké rekolekce a malé exercicie.“

Mnozí bohoslovci dospěli k jasnému rozhodnutí, rovněž na základě doporučení svých starších kolegů, že do nově zřízených tzv. generálních seminářů po propuštění z „PTP“ již nenastoupí.

Pro „Černé barony“ zůstával návrat do civilu zahalen tajemstvím, neboť neměli tušení, kdy budou propuštěni. Nakonec jejich služba skončila po třech letech a čtyřech měsících v poslední den třiapadesátého roku.

Již v době svého působení u PTP přijal P. Česlav tajně svátost kněžství. Ordinace proběhla 6. července 1951 v Brně. (*Okolnosti svěcení ani jméno světitele nechtěl P. Česlav nijak blíže rozvádět – pozn. aut.*) O týden později slavil v rodné obci tajně primiční mši svatou.

Kněží a bohoslovci v pracovním procesu

Odchod do civilu odstartoval pro kněze a bohoslovce etapu nové zkoušky, neboť se velmi často ocitli v prostředí ateistickém a křesťanským hodnotám zcela odcizeném, ve kterém nebylo tak bezproblémové zachovat věrnost svému povolání. Většinou začali pracovat v civilních zaměstnáních, ale jen na těch místech, na která mohli být na základě kádrových posudků přijati. P. Česlav pobýval ještě rok na Slovensku a zůstal na stavbě ve Zvolenu ve funkci „úkoláře“, kde pracoval už jako „pétépák“. Vedoucí vojenského podniku „Stavindustria“ s ním byli velmi spokojeni, a proto jej přemluvili, aby u nich zůstal. V rámci možností se snažil jako tajný kněz pastoračně působit. Seznámil se s ministranty a se skupinou mladých studentů, s nimiž se scházel a byl ve spojení.

Bohoslovci museli často podstoupit vnitřní boj, neboť stáli před silným pokušením upustit od zamýšleného duchovního povolání, a příliš si nekomplikovat již tak dost složitý život. Samozřejmě, že se mnozí v době stále se zhoršujících prognóz rozhodli pro jinou životní cestu a raději reagovali na nelehké poměry menším či větším stažením se do soukromí.

Jiní však vytrvali a za svou věrnost byli odměněni, když v osmašedesátém a následujících letech mohli dokončit studium teologie a byli ordinováni. Navíc je jisté, že někteří byli již dříve vysvěceni tajně, ovšem jejich počet těžko můžeme nějak přesněji určit.

Ani pro P. Česlava nebylo snadné nepodlehnout nabídkám pohodlnější a perspektivnější budoucnosti. Na konci roku 1954 však opustil definitivně Slovensko, a to i přesto, že se před ním rýsovala vsutku slibná životní kariéra.

„Moc jsem přemýšlel. Mohl jsem mít kariéru, protože mi přislíbili, že příští rok mě přihlásí na ‚techniku‘. To bylo pro mě veliké lákadlo, mohl jsem potom fungovat jako inženýr. Ale odmítl jsem to a tak na vánoce 1954 nastal můj konec s Vojenským stavebním podnikem.“

Po návratu domů udělal stejnou zkušenost jako mnozí z jeho spolubratří kněží či bohoslovců. Nebylo tak snadné sehnat alespoň trochu solidní zaměstnání, neboť i když na mnoha pracovních místech dobře splňovali všechny vnější požadavky pro přijetí, tak označení „teolog“, jednoduše řečeno „farář“, jasně vypovídalo v jejich neprospěch. Pravdou je, že situace byla do jisté míry podmíněna nejednotným přístupem vedení různých podniků, neboť někdy uchazeče přijali i přes jeho „handicap“. Náboženská diskriminace však způsobila, že duchovní nezřídka pracovali v nejpodřadnějších a fyzicky velmi náročných provozech, což pro ně bylo mnohdy duševně velmi ubíjející. P. Česlav patřil k těm, kteří měli poměrně více štěstí. Po dlouhém hledání zaměstnání se nakonec uchytil jako mistr zametačů Technických služeb města Brna. P. Česlav se snažil vždy jednat jasně a na rovinu, což dokládá i jeho „přijímací pohovor“ na ústředí Technických služeb:

„Seděl tam starý kádrovák, bylo na něm vidět, že je opravdu dělnického původu, ale zvláštní typ. Pustil se se mnou do řeči, já jsem mu řekl vše jako v ostatních podnicích, a když jsem řekl: ‚Ale nikdo mě nechce vzít‘, tak on se chvíli odmlčel, upřeně se na mě díval a pak mi říká: ‚Víš co? Ty se mi líbíš. Já jdu za dva měsíce do důchodu, já tě vezmu, ať si potom dělají s tebou, co chtějí.‘ Hned jsem toho využil a říkám: ‚Ty se mně taky líbíš.‘ A jak jsem mu toto řekl, byl jsem okamžitě přijatej.“

Tato časově nepřilíš náročná práce mu umožňovala solidní prožívání duchovního života.

„Sv. Tomáš nebo sv. Jakub (kostely v centru Brna – pozn. aut.) by mohli vykládat, kolik návštěv jsem tam udělal na breviář. Ale vždycky jsem měl chytrácky něco najitého v rezervě, když mě někdo chytil nebo jsem přišel pozdě, tak jsem hned zareagoval.“

I když vyjadřoval komunistický režim k duchovním očividnou nenávist, přesto někteří soudruzi projevovali ve vztahu k „farářům“ jistou dávku důvěry a respektu. Jakoby pro ně kněz, ač třídní nepřítel, byl jakýmsi nositelem vyšších morálních hodnot. Důvěru vedení podniku v jeho poctivost zakusil i P. Česlav. Zhruba po osmi měsících nastoupil na místo účetního a po delimitaci brněnských Technických služeb byl dokonce ustanoven vedoucím Závodu čištění města v Brně – Komárově.

„Oháněl jsem se tím, že jsem ‚falář‘, věděli to už potom dobře. Říkali: ‚Ale my víme, ale chceme, aby to bylo poctivé...‘“

Snažil se především budovat dobré vztahy se svými podřízenými a zajistit jim co nejdůstojnější podmínky pro jejich práci.

Jedním z paradoxů, svědčícím mimo jiné o vydávání dobrého životního svědectví kněze v ateistickém prostředí, je také skutečnost, že k „politicky nespolehlivému“ člověku se rozhodl vrchní vedoucí podniku posílat na zaškolení mladé studentky ekonomie, neboť byl přesvědčen, že právě u něj budou na tom nejsprávnějším místě.

Samozřejmě, že se kromě docházení do zaměstnání snažili tajně ordinovaní kněží rovněž rozvíjet nejrůznější druhy duchovních aktivit a pastoračního působení. Skupina brněnských premonstrátů vytvářela řeholní společenství, které se po domech pravidelně a intenzivně scházelo ke slavení eucharistie, modlitbám, přednáškám či rekolekcím. Společně se povzbuzovali a vzájemně obohacovali novými impulsy pro růst duchovního života.

Komunistické vězení

Padesátá léta strávila za mřížemi většina z těch, kdo se výrazněji podíleli na aktivitách církve. Paradoxně se tou dobou v kriminálech a pracovních táborech nalézala elita českého myšlení a náboženského života.

Státní bezpečnost se horlivě snažila odejmout už tak omezenou svobodu všem nebezpečným odpůrcům, kteří by mohli stát v cestě zamýšleným komunistickým cílům. Jakákoliv činnost církve, jejich

služebníků i aktivních laiků, která překračovala rámec totalitních zákonů, přitahovala mimořádnou pozornost státních orgánů. Jistou část nelegálních aktivit se jim podařilo docela přesně vystopovat a zmapovat. Přesvědčilo se o tom i tajné řeholní premonstrátské společenství v Brně, které bylo koncem roku 1956 definitivně odhaleno a všichni jeho členové se ubírali do kriminálu za „protistátní činnost“ a „maření státního dozoru nad církvemi“.

„Nedělali jsme nic protistátního, bylo to jenom čistě řeholní a náboženské povzbuzování, takže jsem nečekal nic, ale přesto jsem nevěděl... Až postupně z těch výsledků jsem poznal, o co běží a kdo je vlastně se mnou spolutrpitelem.“

„Bylo to se mnou dost těžké, zřejmě poručík, který mě vyslýchal, nebyl na mě dost silný nebo byl tak mírný povahově, že se mi to podařilo zatloukat hodně dlouho. Už si nevěděl se mnou rady, tak říká: ‚Znáte podpisy svých kamarádů?‘ Já říkám: ‚Kamarádi, ne.‘ – ‚No, tak svých kolegů?‘ Tak mně donesl ukázat výsledky dvou, potom i třetího kolegy, co už oni všechno přiznali. No, tak já jsem potom chtěl nechtěl přiznal taky a tím jsme se dostali z toho nejhoršího – z výsledkového oddělení. Hlavně je zajímalo, jestli jsme byli svěceni. Oni už věděli různé události. A na mě potom útočili, jestli jsem biskup. ‚My to víme, že jste biskup!‘ Říkám: ‚Když to víte, tak se mě neptejte.‘ Podařilo se to zatlouct, přesně jsme nemluvili, kdo je a kdo není. Oni celkem hledali kontakty s Davídkem a podzemní církví vůbec.“

O pár měsíců později byl P. Česlav ještě navíc obviněn z protizákonné spolupráce s Vatikánem, protože Státní bezpečnost zadržela korespondenci z Říma adresovanou českým premonstrátům.

„Když jsme totiž byli ještě na svobodě, tak jsme psali do Říma a prosili jsme o instrukce od našeho generála, co máme dělat v dané situaci, kterou jsme mu popsali. Náčelník jihlavského oddělení, který mě vyslýchal, mě chtěl šokovat. Ten papír vytáhl z trezoru, položil ho přede mě a říká: ‚Tak si to přečtete.‘ Bylo to psáno latinsky a stálo tam, abychom se drželi své regule, i abychom dodrželi své sliby, pokud můžeme, a prosili navzájem o dary Ducha Božího. A to bylo takové potvrzení toho, že o nás ví. Já jsem věděl, že to asi někdy přijde, ale nevěděl jsem kdy a komu. A oni mě tím chtěli usvědčit, že jsem to zprostředkovával. Tak jsem si to duchapřítomně dobře pročetl a říkal jsem: ‚S tím já nemám nic společného.‘ – ‚Jak to?‘ – ‚Podívejte se, jaké je tam datum.‘ A tam bylo datum, kdy já už jsem byl

dávno zavřený. On se zarazil, papír hodil do trezoru, zavřel dveře, zazvonil a nechal mě odvést. Právě tím jsem se z toho dostal, že jsem v tom případě nedostal už žádný přídavek.“

V pracovních táborech a vězeních čekalo kněze, kromě všech těžkých útrap a problémů, široké pole duchovního působení. Tajné slavení eucharistie, udělování svátosti smíření, spousta duchovních rozhovorů a vzdělávání druhých v náboženských věcech. Kněží často byli pro spoluvězně posly naděje a optimismu v šedi každodenního tvrdého údeľu. Duchovní však nejenom sloužili, ale naopak sami mohli být druhými obohaceni. V kriminálech se totiž nacházela spousta vynikajících osobností vzdělaných v nejrůznějších oborech. Náboženské i vzdělávací aktivity se odehrávaly během vzájemného setkávání – při práci, na vycházkách, na celách.

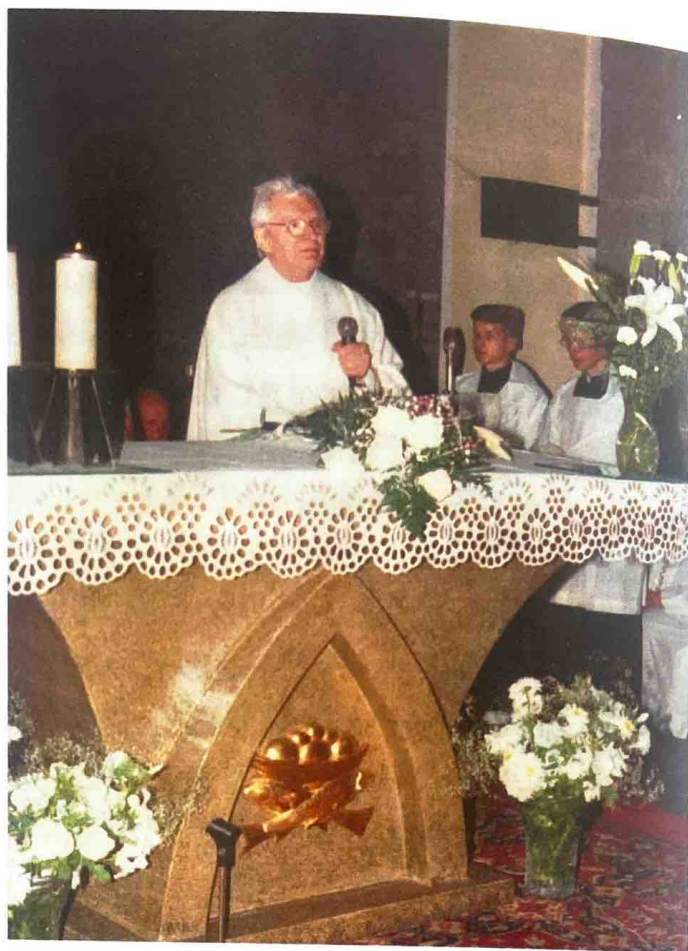
„A tak my, obyčejní, jsme třeba pracovali za pana profesora Jaroslava Kadlece a on nám vykládal nejenom historii, kterou ovládal velmi pěkně, ale i morálku, kterou také dobře znal. Zatímco my jsme pracovali, on nám dělal přednášky.“

Bohužel, ne vždy se podařilo působení duchovních utajit. Jejich činnost byla někdy odhalena dokonce i díky nenávistnému udání některého z vězňů.

Největším zdrojem síly a vytrvalosti byl pro uvězněné osobní a živý vztah s Bohem, neboť bez opravdové víry nebylo vůbec jednoduché přijímat tvrdou realitu monotónní každodennosti.

„Taky se někteří pokusili o útěk z kriminálu. Pak nám po samotkách ukazovali velikou kouli na noze, dostali ještě tři roky navíc za útěk. To byli chlapi, kteří už to nevydrželi, měli pár týdnů do odchodu. Každý to nesnášel stejně, a pokud se jednalo o lidi, kteří neznali prakticky nic duchovního, tak na to hmotné se spolehnout nemohli. Skutečně někdy i zoufale čekali na nějakou vhodnou příležitost, aby se mohli pomstít nebo něco udělat.“

Na základě amnestie opustila část politických vězňů v květnu roku 1960 komunistický kriminál. Těžko se dá konstatovat, že byli propuštěni na svobodu, protože jejich další životní osudy byly opět velkou měrou ovlivňovány diktaturou komunistického režimu.

Slavení eucharistie při příležitosti 75. narozenin, červenec 1997

Oslava 55 let kněžství otce Česlava, červenec 2006

Naděje šedesátých let

Šedesátá léta charakterizovalo postupné uvolňování globálních politických poměrů, které se přeneslo i na lokální úroveň a vyvolalo řadu hlubokých změn. Ve vztahu k církvi se však určité „tání“ ve společnosti projevovalo nejméně.

Kněží, kteří opustili vězení, se ocitli v podobné situaci jako po propuštění z PTP. Měli minimální šanci na okamžité získání státního souhlasu k výkonu duchovní služby. Opět jim nezbývalo nic jiného, než nastoupit do civilních zaměstnání, navíc jen do těch, která pro ně byla dostupná na základě kádrového profilu.

Kněz – vzorný pracovník

P. Česlav se po propuštění z kriminálu znovu nastěhoval do brněnského podnájmu, ve kterém bydlel již před zatčením. Protože měl přímo určeno, že musí pracovat manuálně, zamířil k Pozemním stavbám, kde byl přijat jako dělník.

Služba „farářů“ mezi prostými dělníky spočívala především ve vydávání svědectví příkladem vlastního života. Kněz se snažil ukázat a dosvědčit, že je možné žít poctivě a slušně a že smyslem života není jen osobní úspěch za každou cenu bez ohledu na druhé spoluobčany. Duchovní témata v takovém prostředí byla většinou pracujících příliš vzdálená.

Dalším z řady paradoxů, s kterými se P. Česlav ve svém pestrém životě setkal, byla touha soudruhů zaměstnavatelů poctit jej jako vzorného pracovníka státním vyznamenáním, což musel rezolutně odmítnout.

„Oni mě pořád chtěli nějak vyznamenat. Jednou jsem byl vyznamenán na stavbě – dostal jsem nějakou odměnu a silonovou košili, podruhé zase něco, a pak už to vypadalo, že mě zase navrhuji na další vyznamenání. Už jsem znal lidi, kteří v té komisi byli, tak jsem za nimi zašel a říkám: ‚Prosím vás, nedělejte mi ostudu, já už jiný nebudu. Já budu jako farář, který je tady z trestu, dostávat Řád práce? Vždyť to je ironické, ne?‘“

Na druhou stranu svědčí tato úsměvná situace o tom, že pokud byl kněz opravdu charakterním člověkem, který uměl jednat s lidmi a jehož „skrytá“ víra se projevovala vnějšími skutky, tak mnohdy zakoušel respekt a uznání i ze strany ideových protivníků.

Koncil

Mimořádnou událostí v dějinách univerzální církve 20. století byl nepochybně II. vatikánský koncil. V československém tisku byla této ojedinělé události záměrně věnována minimální pozornost, ale přesto i z kusých zpráv se dalo vysledovat, čím se koncilní otcové zaobírají. Zdrojem podrobnějších informací byl pro P. Česlava zprostředkovaný kontakt s německými spolubratry. S obsahem koncilních dokumentů se později seznámil prostřednictvím německého vydání. P. Česlava velmi potěšil především pozitivní vztah církve ke službě laiků.

Realizace závěrů a myšlenek koncilu však zůstala v našem prostředí díky totalitnímu systému z velké části nenaplněna. Výjimkou byla liturgická reforma, jejíž razantní provádění se setkala ve většině případů s velkým nadšením a ohlasem. Praktické zavádění změn bylo úzce spojeno s pastorační činností, neboť bylo nezbytné, aby duchovní správcové svým farníkům alespoň trochu teologicky objasnili nové formy liturgických obřadů. Tím vznikl prostor pro katechezi. V první polovině sedmdesátých let uskutečňoval P. Česlav s radostí požadavky liturgické reformy ve své farnosti.

„Nesetkal jsem se s lidmi, kteří by byli vysloveně proti tomu. Někteří říkali: „Co to všechno bude?““

Nové jaro církve

Nejpozději od druhé poloviny šedesátých let dochází ke skutečné proměně pastorační situace. Nově se otevírající možnosti na jaře roku 1968 vyvolaly ohromnou vlnu dynamického rozvíjení různorodých aktivit, jako by měla být dohnána ztráta zaviněná dvacetiletou érou nesvobody. Církev v uvolněné atmosféře, která se v jejím případě projevovala také omezením státního dozoru, znovu nabírala dech a usilovala o obnovení veřejných církevních struktur a všech aspektů pastorační činnosti.

Během Pražského jara se s velkou slávou navraceli internovaní biskupové do svých diecézí. Na uvolněný biskupský stolec v Brně se vrátil Dr. Karel Skoupý. Slavnostní přivítání se uskutečnilo za účasti vzácných

hostí a velikého množství věřících nejen z brněnské diecéze 22. června 1968. Nadšenou atmosféru tehdejší doby dokládají slova kazatele P. Aloise Pekárka, který v promluvě vyjádřil radost a naději snad všech shromážděných:

„Otče biskupe, vzácní hosté, bratři a sestry, podobnou událost, jakou oslavujeme dnes, zažil lid Boží na Moravě jen jednou ve svých dějinách. Bylo to před jedenácti sty lety, když po násilném odloučení vracel se ke svým věřícím biskup, sv. Metoděj. [...] Je to pro Vás, Otče biskupe, opravdové zadostiučinění a pro nás skutečná radost, že Vašemu návratu jsou přítomni i veřejní činitelé. Minulí vládcové Vás jako viníka násilím odvezli, noví lidé Vám nevinnému právo vrátili. V nedávné minulosti se k nám vlast chovala jak macecha k dětem nevlastním, teď nás považují za plnoprávné občany, kteří podle své víry budou pomáhat řešit všechny veřejné záležitosti. Budeme vděční nové vládě, když daná ujištění se budou dodržovat. Otče biskupe, před dvaadvaceti lety jste převzal správu diecéze. Všichni do vás vkládali oprávněné naděje. Puzen láskou Kristovou vyvíjel jste požehnanou činnost, rozestřel síť k lovení a Bůh žehnal Vaší práci. [...] Bůh nehledí na výsledky práce. Těch osmnáct roků nucené nečinnosti, utrpení, modliteb a odloučení nebylo nadarmo. Bylo oslaveno jméno našeho Pána Ježíše Krista, vzrostla v ušlechtilých lidech úcta ke svaté Kristově církvi, nová naděje se šíří, že znovu začne růst učení Boží, počet kněží se rozmnoží ve všech městech a nevěřící poznají svatého Boha. [...] I u nás slaví Církev vzkříšení. Biskup se vydává s lodičkou na moře. Úkol, který jej čeká, je nesmírný. Má prolomit duchovní izolaci, napravit škody minulých let, uskutečnit dílo koncilové obnovy. Necháte jej samotného pracovat? Nebo mu chcete v práci pomoci? Přistup, Moravěnkó, přistup blíže a slib dneska svému Otci biskupovi: My půjdeme s tebou!“

Ještě dříve adresoval Kapitulní ordinariát v Brně list všem spolubratřím v Kristově kněžství, ve kterém jsou konkrétně osloveni i ti, kteří doposud nemohli vykonávat svou kněžskou službu. Jsou naléhavě vyzýváni, aby se „neodkladně přihlásili do práce na duchovní obrodě našeho lidu: žádá to Kristus, žádají to spolubratři pod tíhou dne i horka, žádá to věřící lid“.

Rovněž P. Česlav začal po 17 letech kněžství konečně působit v duchovní správě, byť zpočátku ještě stále neoficiálně a při zaměstnání.

„Tak jsem byl kvůli tomu také na Petrově. Ještě jsem nějakým způsobem byl zaměstnaný a už jsem jezdil pomáhat do duchovní správy. V Konicích

a Popicích u Znojma byl jeden náš bratr, který byl nemocný a potřeboval léčení, tak tam jsem potom jezdil na soboty a neděle a dělal tam faráře načerno, bez platu.“

V devětašedesátém roce definitivně opustil podnik Pozemních staveb a před ním se otevřela nová etapa kněžského pastoračního působení.

Období „normalizace“

Příchod okupačních vojsk na území ČSSR přerušil nadějný vývoj a znamenal pozvolný konec započaté obnovy náboženského života.

V pastorační se 'normalizace' projevila postupným návratem vlivu výkonu státní správy v církevních věcech. Přesto však bylo krátké období většího prostoru legální činnosti církve velmi důležité, neboť zážitek svobody se všemi jejími projevy a více či méně realizované možnosti pastorační činnosti se staly zdrojem síly a inspirace nemalé části duchovních i laiků pro dobu nových zkoušek.

Kaplan

Jednou z farností brněnské diecéze, ve které byli kněží jakoby prověřováni, zda jsou „způsobili“ pro další samostatné působení, byla farnost u sv. Jakuba v Jihlavě.

Biskup Skoupý v ní ustanovil P. Česlava kooperátorem ke dni 15. 1. 1970.

„Tam jsem si opravdu poprvé zamakal jako duchovní. Se mnou tam přišel premonstrát otec Pavel Kratochvíla z 'mého případu', zpovídali jsme celé vězení a tam jsme byli spolu kaplany.“

Farní kooperátoři, kterých se ve svatojakubské farnosti vystřídalo mnoho, nemohli vyvíjet žádné osobní pastorační aktivity, k veškeré činnosti totiž nezbytně potřebovali souhlas tamního děkana P. Bohuslava Vituly.

„Bylo to známé, že tam jsou kaplani drženi hrozně zkrátka, že se muselo hlásit kdeco... a že se museli dost obávat, že by je 'neprověřil'. On byl dost ve spolupráci, ale to nebylo tak vážné jako to, že jsme museli skutečně všechno dělat s jeho svolením. Sami jsme si nemohli dovolit nic. A on měl opravdu rád byrokracii, kancelář měl precizně uspořádanou, každý musel dělat

to své. Působili tam jako kaplani přede mnou mnozí: P. Hložek, P. Med, P. Kabeláč, který je teď farářem na Petrově, prostě lidé, kteří potom dostali punc, že jsou pravověrní nebo že už mohou působit v duchovní správě. Za tu éru tam prošlo asi 23 kaplanů. Tam se jezdilo na prověrku, jestli ob stojí nebo ne.“

Ale i přes jistá omezení zde kněží získali cenné zkušenosti, neboť pastorační činnost byla vskutku bohatá a kvalitně organizovaná. Velmi se dbalo zejména na kvalitní a poctivé přípravy ke svátostem, nejčastěji samozřejmě ke křtu a manželství.

„A když se někdo skutečně ‘flákal’, tak nebyl připuštěný ani ke křtu, ani ke sňatku apod. Měli jsme hodně škol, tenkrát jsme učili jenom my kněží, měl jsem asi osm až deset hodin týdně vyučování náboženství.“

Během kaplanského působení P. Česlava na samém počátku 70. let se pěkně rozvinula zvláště činnost společenství mladých.

Po dvou a půl letech kaplanování v Jihlavě byl P. Česlav v polovině prázdnin kapitulním vikářem přemístěn na místo kooperátora v Kloboukách u Brna.

„Ani jsem to nevěděl a najednou pro mě přijel pan kanovník Samec, že jsem přidělený k němu.“

Farář

Po ročním působení v Kloboukách se však již „osamostatnil“ a stěhoval se do nového kněžského působiště, kterým se mu na dlouhých třináct let stal rodný kraj kněze a spisovatele Jakuba Demla. Po domluvě s prelátem Horkým byl ustanoven od září tříasedmdesátého roku administrátorem ve farnosti Tasov na severním okraji třebičského děkanátu.

„Byl jsem tehdy (srpen 1973 – pozn. aut.) na exerciciích ve Vranově u Brna, které dával kapucín Dr. Mayer. Přijel také P. Hudeček z Bratčic, známý jako historik. Já jsem se s ním večer, než začaly exercicie, hodně bavil. Jenže on, chudák, hned v noci byl stížen mrtvicí a ráno zemřel. Bylo to vyšetřování zajímavé, i policie a všechno, poněvadž zemřel nečekaně a v takovém společenství. My jsme ty exercicie dokonali. A pak jsem s panem farářem jel do Bratčic na pohřeb. Tam ho pochovával pan prelát Horký. A jak jsme šli z kostela na hřbitov, tak mě chytil za rukáv a říká mně: ‘Poslouchej, poslouchej, počkej na mě po ...’ Tak já jsem po pohřbu šel

za ním a on mi říká: ‚Šel bys do Tasova?‘ Říkám: ‚A kde to je?‘ – ‚No, mezi Bitýškou a Mezříčí, potřebuju tam...‘ Říkám: ‚Ale co státní...?!‘ – ‚Neboj, neboj, já už jsem to naťukl, ono by to třeba vyšlo.‘ Poněvadž řeholníci – to nebylo tak jednoduché. Říká mi: ‚Tak čekej zítra nebo pozítří telegram.‘ Tak jsem dostal druhý den telegram. Zrovna jsem ten den šel v Kloboukách k holiči, kde bylo hodně lidí, a sestra pana kanovníka mě hledala všude, telegram držela v ruce a celá se třásla, co se stalo. Já jsem se usmíval a oni byli na mě skutečně naštvaní, že jsem jim nic neřekl. Ale já jsem nesměl, poněvadž jsem nevěděl, jestli ten telegram přijde nebo ne.“

O čtyři roky později mu byla originálním způsobem svěřena také duchovní správa farnosti Pyšel, takže měl na starost rozsáhlé území s velkým množstvím přifařených vesnic.

„Pohřeb pyšelského pana rady Jelínka vedl pan kanovník Alois Michálek. A když jsme se pak na faře po pohřbu převlékali, tak na mě volal: ‚Česlave, poslouvej, pan kapitulní vikář ti vzkazuje, abys to prozatím vedl.‘ A já na to říkám: ‚A co bude potom?‘ – ‚No, pak to dostaneš definitivně...‘ Definitivně jsem to potom opravdu dekretem dostal.“

Pro faráře nebylo vůbec jednoduché získat důvěru svěřených věřících, neboť lidé nebyli ochotni uvěřit jen milým slovům a úsměvům. Měli životní zkušenost s lidskou lží a neupřímností, která bohužel nebyla cizí ani církevnímu prostředí, a nejen v minulosti slýchávali z různých úst mnoho pěkných závazků a příslibů, které zůstaly nenaplněny.

Vedle vlastní duchovní činnosti věnovali mnozí kněží část své energie rovněž práci materiální. Také P. Česlav se rozhodl pro generální opravu velkého tasovského chrámu. V této oblasti si zvlášť dobře rozuměl s předsedou MNV:

„On hodně stavěl. V 74. roce jel vlakem družby do Sovětského svazu, byl tam poslaný za odměnu. Z Moskvy mi poslal lístek se zlatýma věžičkama a napsal: ‚Sem se přijedte podívat, jak se opravují kostely.‘ Když přijel, říká: ‚Tak co, jak jste se rozhodl?‘ Říkám: ‚No, tak pokud to půjde, tak budeme opravovat od střechy až po základy.‘ On říká: ‚Hm... To byste musel mít nějaké opravdu bohaté přívržence nebo přátele někde v zahraničí, protože...‘ Říkám: ‚No, tak uvidíme, jak Pán Bůh dá, a skutečně začneme.‘ Udělalo se úžasně moc práce a lidé pochopili, že co si neuděláme, nebudeme mít. Státního příspěvku jsme dostávali skutečně minimum. Jednou se mi podařilo nějak získat církevního tajemníka, že mně slíbil, protože to žádala

i 'obec' a občané, že mi dá celý obnos na kostelní hodiny. Bylo to tehdy asi 90 tisíc najednou. To byla největší částka, kterou mi dal. Jinak ostatní roky to bylo takových deset, dvacet tisíc, podle toho, jak mu to vycházelo. To byl jen takový příspěvek, abych já musel říct, že mně něco dal."

P. Česlav vysoce oceňuje farníky, kteří, pokud mohli, tak na opravy silně finančně přispívali.

U některých duchovních to byla reakce na nelehkou situaci a jakýsi „útěk“ od rozvíjení duchovních aktivit, při jejichž uskutečňování byli vystaveni mnohem většímu tlaku státních orgánů. Do opravy kostela, pokud ji komunistické úřady povolily, se většinou zapojili také občané, kteří bohoslužby v kostele běžně nenavštěvovali. Pěkný kostel byl pro mnohé prestižní záležitostí, a proto neváhali pomoci třeba i samotní komunisté.

„Dřevěný podklad pod báň na střeše vlastně dělali komunisti. Když spravovali, klidně. Na jednu stranu na mě křičeli na svých schůzích, na druhou stranu byli rádi, že se něco dělá, a tak mě zase trochu podporovali. To je ten postoj lidí, kteří nevědí, za čím vlastně chtějí jít, nebo kde by měli být..."

Knězi se tak naskytla vzácná příležitost osobně se setkat s lidmi, především muži, ke kterým by cestu jiným způsobem asi nenašel. Společně konaná práce výrazně přispěla ke vzájemnému sblížení farníků různých generací.

„Tam jsem poznal to úsloví duchovních správců, že se farnost nejvíc stmelí, když se něco dělá. A to je pravda."

Pro kněze to však často znamenalo kromě spousty pěkných okamžiků také celou řadu starostí a jisté osobní oběti.

„Je pravda, že v té době se na konci roku stala taková vážná situace, kdy jsme na vánoce neměli vůbec peníze. Takže jsme neměli opravdu nic, protože jsem všechno dával stranou, abychom splatili velké dluhy. Sumy na kostele byly skutečně velké, takže jsem opravdu mlel z toho posledního. Ale přežili jsme to a dokonce, když se to dověděli lidé, tak nám nanosili cukroví, že jsme ho měli více, než kdyby bývala Mařenka (hospodyně – pozn. aut.) pekla."

V polovině února roku 1986 zemřel třebíčský děkan Miloš Václav Dočekal. Následovalo složité období vyjednávání a hledání vhodného kandidáta na uvolněný úřad, neboť se dlouho nedařilo sloučit představy administrátora diecéze preláta Horkého s požadavky a záměry církevního tajemníka OV KSČ. Nakonec padlo jméno faráře Malíka. Kapitulní vikář jej navštívil, aby s ním ožehavou záležitost osobně prodiskutoval.

„Já jsem se tehdy těšil, že už přestane robota manuální a že opravdu budeme teď v pěkném kostele něco dělat. Ale po smrti pana děkana Dočekala za mnou přijel pan kapitulní a říká: ‚Je tam zatím zástupce, to je pravda, ale už jsme otočili tři kola a nemůžeme se dohodnout. Oni vždycky navrhnou někoho, koho já nemohu odsouhlasit, a když někoho navrhnou já, zase ho nechtějí odsouhlasit oni. Ale teď při posledním jednání padlo tvé jméno a oni se zarazili a řekli: >No, možná, že jo.< A tak jedu za tebou.‘ Já říkám: ‚Jejejeje, nezapomeňte, co jsem vám říkal před časem.‘ – ‚Já vím, ale poslouvej, poslouvej...‘ Já jsem totiž kdysi říkal, když mě řekli, že by mě udělali děkanem: ‚Na té lampě se dřív pověším, než abych to vzal.‘ On se zasmál, ale bylo na něm vidět, že má eminentní zájem, že už si neví rady. A tak přesvědčoval...“

Po setkání na Okresním národním výboru, kde mimo jiné sdělil stranickým funkcionářům jasný postoj a neústupnost v otázce případného členství v „Pacem in terris“, nelehkou funkci děkana přece jen přijal.

„Byl u toho i pan kapitulní. Říkám jim: ‚Prosím vás, berte v úvahu to, že já jsem řeholník.‘ – ‚Jó, to my víme, to máte v papírech.‘ – ‚No, berte v úvahu, že jsem byl zavřenej!‘ – ‚Jó, to už je pasé, my víme, to jsme si už přečetli, to už je pryč.‘ Říkám: ‚No, já nejsem v Pacem in terris!‘ – ‚No, to nevadí, to nevadí, to se dá napravit.‘ Říkám: ‚No, to se těžko dá napravit!‘ Nakonec říkám: ‚No, mám poslední trumf. Já jsem prudas a my se chytíme!‘ – ‚Ale vždyť my vás známe jako klidase, vy jste takovej...‘ Říkám: ‚Znáte mě špatně.‘ – ‚Nevadí, nevadí.‘ Kapitulní se zasmál a říká: ‚Tak, už seš v tom a hotovo!‘ Z obou stran to bylo odsouhlasené. Pak jsem se šel teprve představit na Městský národní výbor.“

Po třinácti letech se o. Česlav stěhoval z Tasova do okresního města. Okamžitě po příjezdu do Třebíče se přesvědčil, že kněžská služba v jeho

novém působišti nebude ani v posledních letech totality vůbec jednoduchá, neboť „strana“ byla připravena jej pečlivě střežit.

„Posledního máje 1986 jsem vezl první auto s nábytkem a podobnými věcmi do Třebíče. Chlapi mi pomohli, složili jsme to rychle a měl jsem jet zpátky do Tasova, kde jsem měl ohlášenou poslední ‚májovou‘. Tasovští muži už byli na autě, Mařenka u šoféra a já nikde. Volali: ‚Honem, vždyť už musíme jet!‘ A za lípou stál muž, který říká: ‚Hledám pana Malíka.‘ Říkám: ‚Ano, to jsem já.‘ – ‚No, já budu...‘ Říkám: ‚No, no, no, tak to je nějak brzy, hned v první chvíli.‘ – ‚No, já budu pořád jako vás...‘. Hned v první moment, první sejití ze schůdků fary a hned proti. ‚Co tam tak dlouho děláte?‘ volají chlapi a Mařenka. Tak jsem jim to řekl a oni ztvrdli.“

Pro pastorační činnost ve městě se třemi farnostmi byla přínosem dobrá spolupráce duchovních správců, kteří si v případě potřeby vzájemně vypomáhali.

Jedním ze silných duchovních impulsů pro život třebíčských farností byla primiční slavnost P. Jiřího Dvořáka v osmaosmdesátém roce. Kazatel P. Alois Pekárek, který v minulosti zakusil velmi tvrdou persekuci a stále byl ostře sledovaný, se nebál otevřeně poukázat na neutěšený stav církevních poměrů zapříčiněný vládnoucí politikou, což svědčí nejen o jeho osobní statečnosti, ale i o pozvolna slábnoucí moci a důslednosti totalitního systému. V primičním kázání mimo jiné řekl:

„Bůh dává hojně povolání ke kněžství, protože chce, aby všichni lidé byli spaseni. Ale mnohé povolání zahyne. Je to skoro zázrak, že se do bohosloví hlásí téměř sto maturantů, i když od mateřské školy až po maturitu slyšeli jen ateistické učení a zakoušeli posměch od nesnášenlivých spolužáků. V minulých letech někteří, i když si uchovali povolání, nedostali povolení. Důvod: Nemáme místo. [...] To nás bolí. Znal jsem doktora, který necitelně řezal skalpelem. Pacient zasykl a doktor poznamenal: ‚Vás to bolí? Já to necítím!‘ – Vlast má cítit bolesti všech svých dětí. [...] Jen zaujatý, neinformovaný člověk může říci za této situace, že o potřeby věřících je dostatečně postaráno. Bude prý lépe. Chceme doufat, když nynější seminář nestačí, že bude pro bohoslovce uvolněn další náš kněžský seminář. Drazí věřící, myslím, že mluvím vaším jménem: Nové kněze potřebujeme a chceme!“

Po skončení promluvy se v přeplněné bazilice ozval několikaminutový ohlušující potlesk. Málokdo však předpokládal, že by se komunistické zřízení zbudované na věčné věky mohlo totálně zhroutit v tak krátké době.

Svoboda

Po listopadových událostech roku 1989 se opět mohl začít naplno a neomezeně rozvíjet náboženský život na všech úrovních. Katolická církev, stejně jako po skončení války, měla ve veřejnosti velký kredit. Velmi rychle se začal obnovovat její vnitřní život a neomezeně pronikala do sféry veřejné. Na uprázdněné biskupské stolce byli jmenováni noví biskupové. K jednáním se zástupci Vatikánu ohledně vhodného kandidáta na úřad brněnského biskupa byli přizváni i zástupci z řad kněží a aktivních laiků působících na území diecéze, ovšem na jejich mínění a názory nebyl brán téměř žádný zřetel.

„Když přijela římská delegace do Brna, tak jsem byl pozván jako jeden z těch kněží, kteří mají prohlásit, kdo by byl nejvhodnější. Já jsem osobně nepředpokládal, že to bude tím stylem, jak to bylo. Ale tam už to potom bylo vyhraněné, delegace měla nachystané své otázky a ptala se mě na určité lidi. Už měli prakticky vytipovány lidi a ptali se na ně. Dělali to ještě opravdu takticky, to je pravda, protože napřed nechali někoho hovořit, koho by si člověk jako přál nebo navrhoval, a pak teprve, když to nebyl zrovna ten kandidát jejich, tak se ptali: ‚A co říkáte na toho...?‘ Ta delegace vyslechla a ptala se na možnosti, které tady jsou, ale to bylo vlastně všechno. Jméno Vojtěcha Cikrleho u mě padlo až na posledním místě, protože já jsem říkal, že ho neznám. Já jsem měl osobně úplně jiného kandidáta. Říkám to upřímně, dneska už je na pravdě Boží a usmívá se tam, jak my se tady pachtíme, byl to pan Dr. Nováček. Byl opravdu ve všem fundovaný.

Legální činnost obnovily také řády a kongregace, a proto P. Česlav opustil v srpnu devadesátého roku farářské a děkanské působíště v Třebíči a vrátil se na místo, kde před dvaceti lety započal kněžské veřejné působení. Spolu se třemi řeholními spolubratry totiž přesídlil na inkorporovanou premonstrátskou faru u sv. Jakuba v Jihlavě, kde na ně, podobně jako na ostatní řeholníky vracející se do svých objektů, čekala nejenom činnost duchovní, ale také spousta práce materiální.

„Je to někdy ironické, ale velmi výstižná je věta otce Aloise Bumbálka, který byl jihlavským děkanem a sídlil právě u sv. Jakuba, kde byl deset roků. Když jsem při předávání říkal: ‚Jejda, tady se nic nedělalo‘, tak mně řekl: ‚Já jsem schválně nic nedělal, já jsem věděl, že sem přijdou premonstráti.‘“

Po jedenácti měsících bohaté pastorační činnosti v Jihlavě požádal P. Česlav svého opata i otce biskupa o možnost odejít do důchodu z důvodu zhoršeného zdravotního stavu.

V současnosti bydlí v rodinném domě v Třebíči. Vypomáhat v městských kostelích již není schopen, ale přesto stále velmi obětavě slouží, především jako zpovědník a duchovní rádce nemalému počtu nejen trebičských věřících.

Ze závěru...

P. Česlav a mnozí další, známí i méně známí křesťané, duchovní i laici, kteří uprostřed složitých poměrů zachovali věrnost svému poslání, jsou příkladem svědků opravdové víry, která byla prověřena ohněm nenávisti a pronásledování.

*Otec Česlav s ministranty.
Třetí zleva o. Pavel Pacner - autor diplomové práce*

Říkám si, kolik muselo být síly a odvahy, ale také pokorné víry v P. Česlava Malíkovi, jehož život nebyl vůbec snadný.

Už za války byl nasazený na nucené práce do Reichu, z nichž se pak dramaticky vracel přes Polsko domů. Nikdy nenaříkal na osud, který mu přinesl internaci v Broumově, více než tři roky tvrdé práce v PTP, ale také trudných dvanáct roků, kdy mu byl odebrán „státní souhlas“ a on musel „do výroby“, jak se tehdy říkalo. Pro něho to představovalo nelehkou práci ve stavebnictví.

Jistě i díky tomu, že poznal celou řadu lidí vyobcovaných z tehdejší společnosti podobně jako on, dovedl citlivě vnímat problémy prostých lidí, ať už věřících, tak nevěřících.

Prožil mnoho let v prostředí, kde byl člověk ponižovaný, kde jakoby lidský život ztrácel svoji cenu a duchovní rozměr. Díky těmto bolestným zkušenostem dovedl porozumět lidskému utrpení a trápení, dokázal se vcítit do těžkých situací lidí, kteří se na něho obraceli o radu, o pomoc, o duchovní posilu, kteří se přicházeli vyzpovídat...

Velice těžce nesl nespravedlnost, nesnášel lži, které se začaly objevovat v médiích. Pamatuji si, jak silně ho zasáhla tzv. „kauza Chadimová“, kdy byli pražští premonstráti nespravedlivě osočováni a obviňováni ze zadržování „cizího“ majetku. Nakonec se jeho spolubratřím nedostalo ani práva soudně se obhájit, když byl proces zastaven ještě před svým zahájením. Otce Česlava bolelo, že skutečná pravda o padělatelské aféře tak nemohla být zveřejněna, a že právo nebylo naplněno.

Miloval hudbu, o níž se říká, že je zpěvem andělů. Měl rád literaturu a poezii, což dosvědčovala i jeho přebohatá knihovna, kterou odkázal premonstrátskému řádu.

Zejména mu byla blízká poezie Jana Zahradníčka, jehož mučednický osud ho dojímal a jehož rodinu znal. Radoval se z obnoveného vydávání literárního časopisu Akord, u jehož zrodu milovaný básník stál. Za svého kněžského působení v Tasově mohl ještě silně vnímat dozvuky literárního díla básníka a kněze Jakuba Demla. Vzpomínání na tasovského básníka se ráda účastnila také slečna Marie Kubíčková, která o něm dokázala velice živě a poutavě vyprávět. Dobře znala také paní Marii Rosu Junovou,

Demlovu hospodyní a vydavatelku jeho knih, které pak pomáhala expedovat.

Vzpomínám si, jak otec říkával: „Mařenka, to jsou moje oči.“ Nejenom, že se o něho vzorně a obětavě starala, ale také mu četla v době, kdy už velice špatně viděl. Na druhou stranu, otec Česlav byl nesmírně trpělivým a poslušným pacientem, zejména v závěru svého života.

Blízký mu byl také knihař a spisovatel Stanislav Vodička, jehož knihy povídek, v nichž probleskovaly vzpomínky na J. Demla, měl rád. Nakonec ho ve Velkém Meziříčí, kde v posledních letech žil, stačil ještě zaopatřit.

Také další z tasovských literátů, Karel Švestka, patřil do okruhu lidí, kterých si vážil.

Kdysi se mi zmiňoval spisovatel Josef Pěňčík, že to byl právě P. Malík, kdož objevil Švestkův literární talent už v době, kdy se tehdejší předseda národního výboru na pohřbech loučival se svými spoluobčany. Nakonec se tak předpověď vyplnila a pan Karel Švestka obdržel za několik pozoruhodných knih Cenu Egona Hostovského. Díky své tehdejší funkci mohl pomáhat kupříkladu při shánění stavebního materiálu na opravy kostela apod. Otec Česlav pak dokázal sežvat ochotné brigádníky, kterých bylo vždy více, než na oficiálních obecních akcích.

Za svého působení v Jihlavě pomáhal s vydáváním časopisu „Zuzana“, který se zabýval literaturou, zaznamenával rozhovory se zajímavými lidmi a přinášel křesťanskou tematiku.

Dlouholeté přátelství ho spojovalo i s jihlavskou básnířkou Ludmilou Klukanovou, rodačkou z Lipníka u Hrotovic, ale také s jejím synem Petrem, nynějším šéfredaktorem Jihlavských listů.

Obdivoval jsem jeho houževnatost, s níž překládal třeba už s pomocí lupy některé texty. Velikou péči věnoval překladu románu o životě Klementa Maria Hoffbauera: „Pekařský učeďník ze Znojma“, jejímž autorem byl Wilhelm Hünermann.

Ze spolupráce s brněnským sochařem Milošem Vlčkem vznikl velký Betlém pro pyšelský kostel. Jeho miniaturní repliku dostal P. Malík ke své šedesátce.

Rád se vídal také s pražským grafikem Jiřím Blažkem, který v mládí putoval do Tasova za Demlem.

Kdybych mohl charakterizovat osobnost otce Česlava, zmínil bych především jeho lidskost a pravdivost, a to jak v osobním, tak

i kněžském životě, jeho potřebu umění a čistoty i v době, která byla tvrdá a nespravedlivá.

Vícekrát jsem od něho slyšel slova, že i Kristus zaplakal, když slyšel, že jeho přítel Lazar zemřel.

I on na sebe brával něco z utrpení trpících, ale i z radostí radujících se.

Otec Česlav při mši svaté, červen 1989

Biřmování ve farnosti Třebíč - Zámek, 1987.

Zleva: o. Zdeněk Jelínek (Rudíkov), o. Antonín Kovář (Třebíč - Jejkov), kapitulní vikář Ludvík Horký, o. Česlav Malík, o. Jaroslav Schneider (Okříšky), o. Otmar Kaplan (Třebíč - město)

Primice Jiřího Dvořáka, 1988.

Zleva: o. Alois Pekárek, o. Česlav Malík, maminka novokněze, novokněz o. Jiří Dvořák, tatínek novokněze, o. Otmar Kaplan, o. Antonín Kovář

Píši tento text s touhou říci to podstatné. Bojuji s tím už několik dní a zhola nevím, zda se mi to podaří. Stává se mi to vždy, když mi na výsledku hodně záleží. Pozor! Ten text je osobní! Je možná poněkud neuspořádaný! Je takový, jaký jsem já! Neumím být jiný. Takového mě znal otec Česlav. A takového mne přijal. A i jeho zásluhou jsem se už sám se sebou sžil. Po bitvách!

Otec Česlav se už ke konci života breviář modlit nemohl. Neviděl na písmenka a naučit se tuto denní modlitbu církve zpaměti opravdu nelze. Nahrazoval ji růžencem. Proto jsem zvolil breviář. Z úcty ke společenství církve a z vděčnosti ke knězi, který mi víru a důvěru v Boží prozřetelnost pomáhal budovat a úctu k církvi udržovat i v okamžicích, kdy jsem s mnohým bojoval. Zvolil jsem breviář ještě v onom starém řeholním rozdělení na jednotlivé modlitby během dne. Česlav byl řeholník. A formoval se v době před 2. Vatikánem. S tímto breviářem začínal. A měl rád, ba přímo miloval poezii. Poezii biblickou i světskou. Tu poezii z našeho kraje. Proto vždy v úvodu ty citace básníků, které si oblíbil. (Přečtěte si ty kousky básniček pozorně, protože ty jediné dávají tomuto psaní smysl).

Matutinum

*A naše radost, dar příliš těžký,
jenž z dětských rukou nám dosud bezvládně padá,
je slabostí naší
zesláblý obraz
vítězství tvých!*

(Otokar Březina: Když z lásky tvé ...)

Už jsem si to říkal mnohokrát: že jsem si nikdy nepsal deník! Nebo alespoň nezapisoval, co mi kdo z moudrých kdy řekl, když jsem mohl s nimi sedět třeba v kostele nebo u piva. Takto – bez deníku – si pamatuji jen málo, i když mě někteří starší utěšují, že s přibývajícím věkem se mi opět mnohé vybaví. Mít dnes poznámky ze svých pravidelných setkávání s otcem Česlavem, psalo by se mi lépe.

Laudes

*Noci svatých, bdících na modlitbách díky za úrodu, již celou rozdali
bratřím,*

*pěšinou polní se vrátili, chudí, neviděni pro výši vlastních svých klasů.
(Otokar Březina: Noci!)*

*„Co je tím tajemstvím tohoto faráře, jehož neobvyklé vnější nasazení
se nevyčerpává ve snaživé vnějškovosti, který není žádným duchovním
rutiněrem nebo funkcionářem, ale skutečným pastýřem? ... Který ztělesňuje
autoritu bez zastřené autoritarismu a přímo pavlovsky je nikoli pánem
naší víry, ale služebníkem naší radosti. Který svou nenápadnou zbožnost
v řečech a projevech během služby Bohu a služby lidem dovedl věrohodně
předávat dál, který požíval důvěry mladých i starých, silných i slabých a při
všem svém světském konání zůstal pravým duchovním.“*

Takto vzpomíná švýcarský koncilní teolog Hans Küng na kněze, který
jej v počátku jeho duchovní a teologické cesty nejvíce ovlivnil. Vypůjčil
jsem si tato Küngova slova, protože nenacházím jasnější, zřetelnější
a pravdivější vyjádření onoho nenápadného vlivu, který měl otec Česlav
na mne. Až zpětně jsem si uvědomil, že mnohá jeho naléhání, která
mi tehdy jakoby šla jedním uchem tam a druhým ven, mi kdesi uvnitř
uvízla a – byť je dnes neumím ocitovat – zůstala v těch tajných zásuvkách
člověčího mozku uchována. Víím to proto, že za určitých situací, při
bloudění, hledání a nacházení se mi tvář tohoto kněze – zpovědníka
i dnes zjevuje. Beze slov, ale to stačí.

Prima

*A stromy zvráceny do modra pijí
ten nápoj uhrančivý
vlažného zpěvu, v němž halouzky slyší
svou chválu, že ještě jednou
a znova
jak nikdy předtím
kvetou*

(Jan Zahradníček: Stromy v městě)

Setkání první. Tedy první, které mi utkvělo. Je asi červen, to podle toho, že včely na lípě mezi bazilikou a farou jsou v nejpilnější práci. Bylo to tedy asi v červnu, nedlouho poté, co jsme odevzdali kněžskému hrobu p. Miloše Václava a krátce poté, co P. Česlav nastoupil na jeho místo v zámecké farnosti. Stáli jsme pod tou lípou, bylo to za večerního smrákání, asi po večerní mši, to už opravdu nevím. Nejvíc mi paměť slouží na muziku a vůně. Tak si jen vzpomínám na ty včely a na to, že ta chvilka byla lípová. Otec Česlav mě, tehdy ještě bohoslovce, který už ale prožíval první příznaky bojů, uchopil za loket. To si pamatuji moc dobře, učinil tak během dalších let ještě několikrát a vždy to byla důležitá chvíle. Jako by chtěl zdůraznit: teď mě dobře poslouvej. Tím uchopením neplýtvaj. A pokud k němu došlo, znamenalo to: toto si pamatuj ... toho si buď vždycky vědom ... měj se na pozoru ... a podobně. Prostě taková ta věta, na konci které se vždy píše vykřičník. A řekl mi tehdy: „Neboj se, budu tě mít stejně rád, jako Václav!“ Dobře věděl, jak mě P. Miloš Václav v mnohém ovlivnil. A nastoupil na jeho místo. Bylo to ujištění: jsem tady stejně jako Václav. A máš mou podporu. Přišlo to v tu pravou chvíli. Už jsem věděl, že má doba v semináři se krátí a rozcestí, které se objevovalo nadohled, bylo tajemné a neznačené.

Tertia

*... a v tisících ilusí jásot a úzkost a žel
tře se na napjatých strunách Tajemství.*

(Otokar Březina: Žeh bílý světla ...)

Vybavují se mi detailně mnozí z kněží, s kterými jsem se kdy setkal. Vybavují se mi detailně téměř všichni vysokoškolští učitelé na litoměřické fakultě i později v Praze. Mnohé z nich mohu citovat i dnes skoro doslova. Vybavují se mi mnozí kněží – zpovědníci. „Marní“ zpovědníci. Marní nikoli proto, že by snad skrze ně nepůsobila ona nekonečná a neuchopitelná moc Božího ospravedlnění a milosti – ta vertikála svátosti. Ale marní proto, že v nich nebyl k nalezení chápající člověk – ta horizontála pouhého ryzího, vnímajícího a nezištného lidství. To vše se mi vybavuje. A ti všichni se mi vybavují. O to méně se mi detailně vybavují slova otce Česlava. Proč? Protože jako rádce, zpovědník i teolog –

učitel se neuchyloval k prázdným zbožným frázím. Vždy mu stačila jedna střela, aby zasáhl cíl. A ačkoli často používal při homiliích v kostele i při osobních rozhovorech slovo láska a zdůrazňoval její hodnotu, nikdy toto slovo neznělo jako od pouťových kazatelů. Slovy neplýtvál a soustředil se na ryzost. V této souvislosti chápu výraz: zlatá slova.

Sexta

*Takoví jsme a tak si zahráváme
s ohněm, jenž pálí, ale nespaluje
zatímco máme kdykoli možnost vyjít z tohoto pekla na závdavek
a jsme tak jiní a všechno je jiné
když sundáme z hlavy maškarádu své vážnosti
když se zujeme z obtížných střevíců své úlohy naučené
a bosí překročíme práh Království Božího kdekoli mezi dětmi
a díváme se s nimi Bohu na prsty
jak dělá hvězdy a spoustu těch věcí každoročně opakovaných
od fialky až k bouři*

(Jan Zahradníček: *Theatrum mundi et Dei*)

Setkání mnohé další a nespočítatelné. Je to obraz, který se opakuje po mnoho jiter, polední i večerů, těch chvil stmívání, kdy západním oknem mezi dvěma varhanními skříněmi proniká do baziliky usínání letního dne. Stojím u zábradlí kůru, přede mnou a pode mnou neošizená délka i výška bývalého klášterního kostela a svatostánek přesto nadosah. (Všimli jste si někdy, že věčné světlo v kostele bývá červené jako to na semaforu? Jakoby nám někdo říkal: Stůj! Není kam spěchat, vypni motor, teď má přednost někdo jiný). Ve zpovědnici pod kůrem se zhaslo a rychlými drobnými krůčky běží boční lodí malý člověk v bílém a s bílými vlasy. Jakoby byl svou drobností poněkud nepatřičný v prostoru okolo něj. Toto podívání a ono srovnání baziliky a jejího kněze bylo pro mě vždy natolik kontrastní až úsměvné, že jsem na ně někdy i nedočkavě čekal. Dávalo mi dobrou náladu. Ne proto, že bych se vysmíval. Ale proto, že jsem se mohl před tváří Boží usmívat. Co víc si může smrtelník s rancem hříchů za hrbem, s životem složeným z křižovatek, které si sám dobrovolně namaloval bez kousku rovné cesty, co víc si může přát, než usmívat se

před tváří Hospodinovou? Díval jsem se z kůru na drobnou postavu Česlava pod žulovými zdmi a bylo mi jako tomu dítěti ze Zahradníčkovy básně: díval jsem se „Bohu na prsty!“ Protože jsem byl přes všechny své životní pochybnosti přesvědčen o tom, že takto to Bůh chtěl. A ještě něco důležitého z tohoto Zahradníčkova textu: Před Česlavem jsem se nikdy nestyděl sundat z hlavy své maškarády. Aspoň že před ním!

Nona

*Ať omyji oči své, nemocné soumrakem,
na výši tvých hor, z jichž temen se valí
prameny šumící písněmi nesmrtelnými!
Do větrů touhy, jež staletí proudí,
z nesčetných duší, z krvavých nocí našeho pólu
k rovníku tvému
strhni má křídla!*

(Otokar Březina: *Vládnoucí*)

Jedno z mnoha předposledních setkání. Jeho oči už plavaly za tlustými brýlemi a mnoho neviděly. Stěžoval si téměř pokaždé, že by tak rád četl, ale už to nejde. „Co si asi Hospodin chystá na mě?“ napadlo mě pokaždé. To byla a je otázka, která nebyla a není projevem náboženského masochismu či touhy po utrpení. Je to otázka, která přichází zcela samozřejmě. Protože vím, jak otec Česlav rád četl. Sedával jsem s ním u stolu na faře i na Týnské 42. Vždycky byly kolem knížky. Nějakou jsem mu občas i donesl, spolu s mešním vínem. Měl z nich (z knížek) vždy radost, i když už je nemohl číst. Muselo mu stačit a stačilo mu, že je měl kolem sebe. Potřeboval je. Jednou mi, už téměř nevidoucí, řekl: Máš vousiska! Zase ta jedna jeho věta s vykřičníkem! Postřehl přes tlustá skla, z nichž už jedno bylo zakalené, že je něco jinak. Postřehl vnější změnu. Malichernost. Postřehl i to, co bylo uvnitř. Podstatu. Nazval to vousisky. Jednou vystřelil a zasáhl cíl.

Vesperae

*Zprvu jsem tomu nevěřil
a když se to stalo: cesta prázdná
vedla k nebesům, šírá jako můj život
a vysoká jako má láska a ve světle hyacintovém
před očima Andělů leželo tělo
nijak nepřikryté,
bez poskvrny a čekající,
až se duše vrátí:
Pohledy upřeny na ně a v tu stranu,
odkud přijde Pán,
ne sám -
a všechno se ví: křídla v klidu připravena,
nohy v poslušnosti utkvívají (stvolý lilií),
ruce těší se na dotek,
ramena na břemeno
a oči na pokyn Světla ... !*

(Jakub Deml: Pohřeb, Šlépěje V.)

Setkání poslední, v bazilice u rakve. Byl jsem tehdy požádán o slovo rozloučení. Mnoho se mi tehdy v dnech mezi Česlavovou smrtí a jeho pohřbem honilo hlavou. Jak najít a vyslovit tu pravou míru mezi vztahem zpovědníka a zpovídajícího se a mezi nadhledem kněze a farníka? Tehdy jsem řekl:

„Připadl mi úkol rozloučit se za farnost Třebíč – Zámek s otcem Česlavem Malíkem. A tento úkol chápu jako nezasloužený dar. Naše dnešní rozloučení je pouze rozloučením dočasným, protože víra nás opravňuje těšit se na setkání s ním v budoucím čase, kdy vše pozemské pomine a my všichni společně budeme moci chválit dobrého Boha.

Domnívám se, že z hlediska věčnosti není podstatné připomínat životopisná data otce Česlava, jehož pozemský život se po 85 letech naplnil v neděli 5. srpna. Ale statečnost a odevzdání se Hospodinu, s jakými procházel svou životní cestou, která jej vedla různými úskalími a těžkostmi, mohou být mnohým z nás vzorem a motivací k radostnému prožívání všeho, co je nám Prozřetelností určeno.

*Milý otče Česlave,
vzpomínám si na jednu Vaši promluvu, v níž jste připomínal výzvu sv. Pavla z listu Římanům: Nebudte nikomu nic dlužni - jen jednu věc: že máte jeden druhému projevovat lásku. Dnes v tuto chvíli si uvědomuji, že mnozí z nás jsme Vám mnoho zůstali dlužni. Dlužen jsem Vám zůstal já za všechnu duchovní podporu, za vstřícnost a otevřenost, s kterou jste mne kdykoli přijímal, a za nezištnost Vaší pravidelné pomoci. Dnes vím, že mnoho z toho jsem tehdy nedokázal ani docenit. Dlužna Vám zůstala tato farnost, pro kterou jste pracoval s nasazením, láskou a péčí. Dlužen Vám zůstal tento chrám, o nějž jste tak rád pečoval. Možná Vám zůstali dlužni i někteří Vaši farníci, které jste sezdával, křtil jim děti, uděloval svátosti smíření, Eucharistii a posilu na cestu k Bohu v posledních okamžicích života. Konal jste tak vždy ochotně a bezodkladně. Mnohokrát jsem toho býval svědkem. Možná Vám zůstali dlužni i někteří Vaši spolubratři kněží, kterým jste byl duchovním vůdcem a zpovědníkem. Nic jste za své služby neočekával, ale vím, jak smutně jste v posledních létech snášel, že mnozí z nás, kterým jste tak nezištně pomáhal, na Vás zapomínali. To je náš dluh vůči Vám.*

A tak se zřetelem na citovanou výzvu sv. Pavla chci tento dluh splatit alespoň dnes a na tomto místě.

Otče Česlave, jménem všech, kteří Vám zůstali dlužni, Vám děkuji za vše, co jste pro nás učinil a prosím za odpuštění našeho nezájmu, přezíravosti a nevděku.

Ať Vám dobrý Hospodin vynahradí tyto naše slabosti a hříchy měrou vrchovatou.“

Completorium

*Bože můj, Bože Hostiteli,
Ty spíše bez katedrál
bys obešel se v moci své
než bez ní, kterou ovíjeli
hladovci věčna po čas celý -
bez děvečky své pokorné
zkropené kručinkami
u nohou tvých ...*

(Jan Zahradníček: Stará země)

Dopsal jsem příběh, básničky, vzpomínky a dluhy. Prosím za Česlava, za vás, kteří jste dočetli až sem, a za mne: Pomodleme se pozdravení děvečky pokorné, zkropené kručinkami ... Zdrávas, Maria ...

